

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sk/10/2019
Identifikačné číslo spisu: 5018200092
Dátum vydania rozhodnutia: 24.02.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:5018200092.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte, zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Jany Martinčekovej a JUDr. Aleny Adamcovej, v právnej veci žalobcu: F. A., nar. XX.XX.XXXX, bytom F. U. XXXX/XX, XXX XX F., právne zastúpeného JUDr. Vladimírom Kašubom, PhD., advokátom, so sídlom Holubyho 51, 036 01 Martin, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa so sídlom Ul. 29. augusta č. 8 a 10, 813 63 Bratislava, v konaní o správnej žalobe o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 610 526 6992 0 zo dňa 18.01.2018, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Žiline sp.zn. 24Sa/9/2018 zo dňa 01.10.2018, takto

rozhodol:

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č.k. 24Sa/9/2018-51 zo dňa 1. októbra 2018 **z a m i e t a** .
2. Žalobca má voči žalovanej právo na náhradu dôvodne vynaložených trov kasačného konania v celom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Žiline rozsudkom sp.zn. 24Sa/9/2018 zo dňa 01.10.2018 zrušil rozhodnutie žalovanej (jej generálneho riaditeľa) č. XXX XXX XXXX X zo dňa 18.01.2018 (ďalej len „preskúmané rozhodnutie“) a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredie Bratislava č. 610 526 6992 0 zo dňa 03.08.2017 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“) a vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie a rozhodnutie. Preskúmaným rozhodnutím žalovaná potvrdila prvostupňové rozhodnutie, ktorým bola zamietnutá žiadosť žalobcu o starobný dôchodok k 26. máju 2017 pre nesplnenie podmienok uvedených v § 65, § 65a a § 274 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) a § 21 a § 174 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej aj zákon 100/1988 Zb.). Z odôvodnenia prvostupňového rozhodnutia vyplýva, že žalobca požiadal o priznanie starobného dôchodku od 26.05.2017, t.j. k veku 56 rokov a v zamestnaní, uvedenom v § 14 ods. 2 písm. f/ zákona č. 100/1988 Zb., získal 7 114 dní, t.j. 19 rokov a 179 dní. Pretože v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. f/ zákona č. 100/1988 Zb. nezískal 20 rokov v I. pracovnej kategórii, čím by došlo k zníženiu dôchodkového veku na 55 rokov podľa § 21 ods. 1 písm. c/ z. č. 100/1988 Zb., nárok žalobcu na zníženie dôchodkového veku bol posúdený aj

podľa § 174 citovaného zákona. S poukazom na znenie § 174 ods. 1 a 2 zákona č. 100/1988 Zb. žalobcovi nárok na starobný dôchodok nevznikol ani dovŕšením veku 56 rokov z dôvodu, že zamestnanie v I. pracovnej kategórii netrvalo k 31. decembru 1999.

2. Podľa odôvodnenia preskúmaného rozhodnutia žalovanej z evidenčného listu dôchodkového zabezpečenia (ďalej aj ELDZ) u zamestnávateľa MARTINMETAL, a.s. vyplýva, že žalobca vykonával prácu zlievača zaradenú podľa príslušného rezortného zoznamu v období od 01.09.1976 do 31.12.1998 do I. pracovnej kategórie a následné obdobie od 01.01.1999 do 30.06.1999 je zaradené do III. pracovnej kategórie. Podľa ELDZ u neskoršieho zamestnávateľa MM Zlievárne, a.s. žalobca bol v období 01.07.1999 do 08.12.1999 zaradený do III. pracovnej kategórie. Žalovaná v preskúmanom rozhodnutí zmenila posudzovanie obdobia od 01.07.1999 do 08.12.1999 z III. pracovnej kategórie na I. pracovnú kategóriu s poukazom na nález Ústavného súdu SR I. ÚS 306/2010, keď účastník predložil pracovnú zmluvu, podľa ktorej v tomto období vykonával prácu zlievača. Tým mala preukázať, že žalobca získal tak 19 rokov a 340 dní v I. pracovnej kategórii, a teda nesplnil podmienku 20 rokov zamestnania v I. pracovnej kategórii, čím nemá nárok na starobný dôchodok podľa § 21 ods. 1 písm. c/ z. č. 100/100/1988 Zb.

3. Žalobca proti preskúmanému rozhodnutiu žalovanej podal v zákonom stanovenej lehote žalobu, v ktorej namietal nezapočítanie doby od 01.01.1999 do 30.06.1999 ako doby zamestnania v I. pracovnej kategórii. Ako dôkaz predložil okrem iného čestné vyhlásenie I. Q.A., ktorá bola v roku 1999 vedúcou učiteľkou v spoločnosti MARTINMETAL, a.s. a ktorá potvrdzuje, že v období od 01.01.1999 do 30.06.1999 vykonával v tejto spoločnosti prácu zlievača, teda prácu zaradenú do I. pracovnej kategórie. Krajský súd vo svojom rozsudku uviedol, že medzi účastníkmi konania je sporné to, či žalobca v čase od začiatku roka 1999 do 30.06.1999 vykonával prácu zlievača, a či uvedené obdobie od 01.01.1999 do 30.06.1999 je možné hodnotiť v I.A kategórii, keď v ELDZ má túto dobu vykázanú v III. pracovnej kategórii. Krajský súd konštatoval, že z predloženej pracovnej zmluvy zo dňa 30. apríla 1999 je preukázané, že účastník konania u zamestnávateľa MM Zlievárne, a.s. od 1. júla 1999 do 8. decembra 1999 vykonával prácu zlievača, aj keď v ELDZ je táto doba vykázaná v III. pracovnej kategórii. Na základe uvedeného možno teda tvrdiť, že v ELDZ bola táto doba od 01.07.1999 do 08.12.1999 vykázaná v III. pracovnej kategórii nesprávne. Podľa názoru krajského súdu, z tohto dôvodu bolo povinnosťou žalovanej vykonať rozsiahle dokazovanie (napr. vypočutie svedkov - bývalých spolupracovníkov žalobcu, účtovníčky I. Q. a bývalej správkyne konkurznej podstaty zamestnávateľa MARTINMETAL, a.s., „v konkurze“), ktoré by predmetné pochybnosti odstránilo, nakoľko nebolo bez akýchkoľvek pochybností dostatočne preukázané, že za uvedené sporné obdobie bol ELDZ vyplnený správne. Na základe horeuvedených skutočností krajský súd konštatoval, že žalovaná nezistila skutočný stav veci presne a úplne. V tejto súvislosti krajský súd poukázal na nález Ústavného súdu SR I. ÚS 306/2010-30 zo dňa 08.12.2010, ktorý zdôraznil, že: „prioritným kritériom na posúdenie nároku sťažovateľa a zaradenie ním vykonávaného zamestnania do zvýhodnenej kategórie pre určenie výšky starobného dôchodku má byť predovšetkým druh vykonávanej práce, ďalšie kritérium - vykonávanie tejto práce pre zamestnávateľa, ktorý spĺňa určité zákonom dané podmienky, je nutné posudzovať iba sekundárne v intenciách načrtnutého extenzívneho výkladu právnej normy a v súlade s jej sociálnym účelom.“ Podľa krajského súdu žalovaná sa však námietkou žalobcu, že prácu zlievača, teda ten istý druh práce ako predtým, vykonával aj v období od 01.01.1999 do 30.06.1999, riadne nezaoberala, dôsledkom čoho bol nedostatočne zistený skutkový stav veci. Uvedená skutočnosť má podstatný vplyv na rozhodnutie a posúdenie nároku žalobcu na starobný dôchodok, keďže žalobca podľa rozhodnutia žalovanej získal 19 rokov a 340 dní zamestnania v I. pracovnej kategórii. Na záver svojho rozsudku krajský súd poznamenal, že v administratívnom spise chýba originál rozhodnutia prvostupňového správneho orgánu.

4. Proti rozsudku krajského súdu podala kasačnú sťažnosť žalovaná (ďalej aj „sťažovateľka“), z dôvodu, že krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci. Poukázala na § 174 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb., na základe ktorého podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcie trvali k 31. decembru 1999. Zamestnanie žalobcu v I. pracovnej kategórii netrvalo k 31.12.1999, a preto mu nevznikol nárok na starobný dôchodok podľa § 174 ods. 1 písm. a/ zákona č. 100/1988 Zb. dovŕšením

56 rokov veku. Čo sa týka pracovného pomeru žalobcu u zamestnávateľa MARTINMETAL, a.s., žalovaná považovala údaje na ELDZ žalobcu za správne, pretože nebol preukázaný opak. V súvislosti s pracovným pomerom žalobcu v spoločnosti MM Zlievárne, a.s. žalovaná poznamenala, že táto spoločnosť bola súkromná a.s., ktorá nebola oprávnená priznávať zvýhodnené pracovné kategórie. V rámci odvolacieho konania sa žalobcovi v zmysle § 16 zákona č. 100/1988 Zb. a nálezu Ústavného súdu SR I. ÚS 306/2010 zo dňa 08.12.2010 započítala doba zamestnania v MM Zlievárne, a.s. od 01.07.1999 do 08.12.1999 ako zamestnanie zaradené v I. A pracovnej kategórii. Po započítaní ďalších 161 dní za obdobie od 01.07.1999 do 08.12.1999 do I. pracovnej kategórie žalobca získal 19 rokov a 340 dní zamestnania v I. pracovnej kategórii, čím nesplnil podmienku nároku na starobný dôchodok dosiahnutím veku 55 rokov, pretože nezískal 20 rokov zamestnania. Sťažovateľka nepovažuje za dôležité vypočítať svedkov - bývalých spolupracovníkov žalobcu, pretože rovnako ako žalobca, v evidenčných listoch dôchodkového zabezpečenia aj oni majú dobu zamestnania od 01.01.1999 do 30.06.1999 vykázanú v III. pracovnej kategórii. Podľa sťažovateľky správkyňa konkurznej podstaty zamestnávateľa MARTINMETAL, a.s. považuje údaje v ELDZ za správne. Čestné vyhlásenie I. Q. je podľa názoru sťažovateľky spochybniteľné, pretože osvedčovací doložka podpisu neosvedčuje podpis p. Q.. Vzhľadom na horeuvedené skutočnosti žalovaná navrhuje, aby Najvyšší súd SR zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5. Vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti žalobca uviedol, že nesúhlasí s argumentmi žalovanej, uvedených v kasačnej sťažnosti a nesúhlasí s tým, že žalovaná bezdôvodne diskvalifikuje bývalých kolegov žalobcu ako vhodných svedkov. Z dôvodu, že žalobca súhlasil s vadami čestného vyhlásenia I. Q., k vyjadreniu ku kasačnej sťažnosti pripojil čestné vyhlásenie p. Q. s overeným podpisom autorky vyhlásenia. V závere svojho vyjadrenia žalobca navrhuje, aby Najvyšší súd SR zamietol kasačnú sťažnosť ako nedôvodnú.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalovanej je nedôvodná.

7. Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 376/1997 Z.z. platnom do 21.12.1998, zamestnania sú na účely dôchodkového zabezpečenia zaradené do 31. decembra 1998 podľa druhu vykonávaných prác do troch pracovných kategórií. Zamestnania I. a II. pracovnej kategórie sú uvedené v rezortných zoznamoch zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie vydaných pred 1. júnom 1992; do III. pracovnej kategórie patria zamestnania, ktoré nie sú zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie.

8. Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 355/1999 Z.z. platnom od 22.12.1998, zamestnania sú na účely dôchodkového zabezpečenia zaradené do 31. decembra 1999 podľa druhu vykonávaných prác do troch pracovných kategórií. Zamestnania I. a II. pracovnej kategórie sú uvedené v rezortných zoznamoch zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie vydaných pred 1. júnom 1992; do III. pracovnej kategórie patria zamestnania, ktoré nie sú zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie.

9. Podľa § 14 ods. 2 písm. f/ zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, do I. pracovnej kategórie sú zaradené zamestnania, v ktorých sa vykonávajú sústavne a v priebehu kalendárneho mesiaca prevažne rizikové práce, pri ktorých dochádza k častým a trvalým poruchám zdravia pracujúcich pôsobením škodlivých fyzikálnych a chemických vplyvov, a to zamestnania, v ktorých sa vykonávajú zvlášť ťažké a zdraviu škodlivé práce v hutách alebo v ťažkých chemických prevádzkach.

10. Podľa § 15 zákona č. 100/1988 Z.z. v znení zákona č. 376/1997 Z.z. platnom do 21.12.1999 zamestnanie vykonávané po 31. decembri 1998 sa na účely dôchodkového zabezpečenia považuje za zamestnanie III. pracovnej kategórie.

11. Podľa § 15 zákona č.100/1988 Z.z. v znení zákona č. 355/1999 Z. z. platnom od 22.12.1999, zamestnanie vykonávané po 31. decembri 1999 sa na účely dôchodkového zabezpečenia považuje za zamestnanie III. pracovnej kategórie.

12. Podľa § 16 zákona č. 100/1988 Zb. v poslednom znení ako zamestnanie zaradené do I. (II.) pracovnej kategórie sa hodnotí do 31. decembra 1999 aj zamestnanie vykonávané v obchodných spoločnostiach, ktoré vznikli zo štátnych podnikov. Podmienkou takého hodnotenia zamestnania je, že štátny podnik používal rezortný zoznam zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie ministerstva alebo iného ústredného orgánu štátnej správy, do ktorého pôsobnosti patril. Ustanovenie § 14 ods. 5 platí obdobne.

13. Podľa § 21 ods. 1 písm. c/ citovaného zákona, občan má nárok na starobný dôchodok, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 20 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b/ až h/.

14. Podľa § 150 ods. 2 písm. a/ vyhlášky č. 149/1988 Zb. u občanov, ktorí vykonávajú zamestnanie zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie, sa do evidenčného listu zapisujú ďalej doba zamestnania započítateľná v I. a II. pracovnej kategórii; u vybraných vedúcich technicko-hospodárskych pracovníkov uvedených v § 15 ods. 2 zákona sa zapisuje doba zamestnania započítateľná v I. pracovnej kategórii počtom kalendárnych dní určených prepočtom skutočne odpracovaných dní na pracoviskách v podzemí hlbinných baní.

15. Podľa § 195 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, organizačná zložka Sociálnej poisťovne pred vydaním rozhodnutia postupuje tak, aby presne a úplne zistila skutočný stav vecí, a na ten účel obstará potrebné podklady na rozhodnutie.

16. Podľa § 196 ods. 1 citovaného zákona dôkazom je všetko, čo môže prispieť k zisteniu a objasneniu skutočného stavu vecí, najmä výpovede účastníkov konania a vyjadrenia účastníkov konania a svedkov, odborné posudky, znalecké posudky, správy, listiny, vyjadrenia a potvrdenia iných fyzických osôb a právnických osôb. Netreba dokazovať skutočnosti všeobecne známe alebo skutočnosti známe z činnosti Sociálnej poisťovne.

17. Podľa § 196 ods. 6 citovaného zákona, účastník konania je povinný navrhnuť dôkazy na podporu svojich tvrdení. Organizačná zložka Sociálnej poisťovne rozhodne, ktoré z dôkazov sa vykonajú. Organizačná zložka Sociálnej poisťovne je povinná vykonať aj iné dôkazy, ktoré účastníci konania nenavrhli, ak sú potrebné na zistenie a objasnenie skutočného stavu vecí.

18. Kasačný súd sa stotožnil s vyhodnotením dôkaznej situácie v danom prípade tak, ako ju vyhodnotil správny súd. Aj podľa názoru kasačného súdu existujú dôvodné pochybnosti o skutočnom druhu práce vykonávanej žalobcom u zamestnávateľa MARTINMETAL, a.s. v období od 01.01.1999 do 30.06.1999. Ako správne vyhodnotil krajský súd, existujú pochybnosti o správnom údajov v ELDZ.

19. Na to, aby bola práca zaradená do I. pracovnej kategórie, musí byť vykonávaná sústavne a v priebehu kalendárneho mesiaca prevažne. Podľa dohody o rozviazaní pracovného pomeru zo dňa 14.06.1999, ktorou bol ukončený pracovný pomer medzi žalobcom a pôvodným zamestnávateľom MARTINMETAL, a.s., štátnou akciovou spoločnosťou, až rozhodnutím zo dňa 25.05.1999 došlo k zrušeniu pracovného miesta žalobcu, t. j. pracovného miesta s druhom práce zlievač. Žalobca následne plynule prešiel na nové pracovné miesto s tým istým druhom práce (zlievač) do súkromnej akciovej spoločnosti, v ktorej túto prácu fakticky vykonával v období od 01.07.1999 do 08.12.1999, pričom toto obdobie bolo započítané ako I. pracovná kategória.

20. Kasačný súd poukazuje na tú skutočnosť, že zamestnávateľom žalobcu aj v období od 01.01.1999 do 30.06.1999 bol MARTINMETAL, a.s., teda štátna akciová spoločnosť, ktorá vznikla zo štátneho podniku, takže aj na vedené obdobie je potrebné v zmysle nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 300/2010 aplikovať ustanovenie § 16 zákona č. 100/1988 Zb. v znení neskorších predpisov.

21. Žalovaná sa však podľa názoru kasačného súdu vôbec nezaoberala zmenou ustanovení, týkajúcich sa zaradovania zamestnaní do I. pracovnej kategórie, a to predovšetkým ustanoveniami § 14 ods. 1 a § 15 (ako aj ďalších) a to vzhľadom na zákon č. 355/1999 Z.z., ktorý nadobudol účinnosť dňom 22.12.1999. Uvedeným zákonom totiž došlo k spätnému zaradeniu do I. pracovnej kategórie u tých zamestnaní, ktoré boli za podmienok § 14 ods. 2 vykonávané aj v období po 31.12.1998, teda od 01.01.1999 najviac do 31.12.1999. Ak teda žalobca aj v období od 01.01.1999 do 30.06.1999 podľa platnej pracovnej zmluvy prevažne vykonával prácu zlievača, potom aj toto obdobie je potrebné hodnotiť v I. pracovnej kategórii. Uvedené skutočnosti by mohli ozrejmiť navrhovaní svedkovia B. a P., a to bez ohľadu, že aj oni mali evidovanú III. pracovnú kategóriu, pretože táto skutočnosť neznamena, že by nemali vedomosti o skutkových okolnostiach, týkajúcich sa druhu práce vykonávanej žalobcom. Túto skutkovú okolnosť by mohla ozrejmiť aj svedkyňa Q., bývala účtovníčka zamestnávateľa, ktorá by mohla mať vedomosti o skutočnom vykonávaní konkrétneho druhu práce u žalobcu so zameraním na celkovú situáciu u zamestnávateľa, napr. či vôbec fungovala výroba a dokedy. Uvedené by mohlo vyplynúť aj zo mzdových listov, pokiaľ sa v príslušnom archíve nachádzajú.

V tejto súvislosti kasačný súd poznamenáva, že nie je podstatné, že podľa ELDZ, ktorý bol na pobočku Sociálnej poisťovne doručený dňa 23.12.1999, bolo zamestnanie žalobcu v dobe od 01.01.1999 do 30.06.1999 vykázané v III. pracovnej kategórii, pretože k spätnému zaradovaniu zamestnaní do I. pracovnej kategórie a teda aj možnosti zaradenia zamestnania žalobcu v spornom období do I. pracovnej kategórie mohlo dôjsť až na základe zákona č. 355/1999 Z. z.

22. Ozrejmiť fungovanie podniku v spornom období 01.01.1999 do 30.06.1999 by mohla nepochybne aj správkyňa konkurznej podstaty zamestnávateľa MARTINMETAL, a.s. JUDr. K. Š.. Najmä by sa mohla vyjadriť k skutočnostiam, či bolo funkčné pracovisko, na ktoré bol zaradený žalobca ako zlievač, či na tomto pracovisku nebola výroba utlmená, prípadne výrobné nástroje či prístroje odstavené atď. Pokiaľ žalovaná poukazovala na jej vyjadrenie, neušlo pozornosti kasačného súdu, že v administratívnom spise sa nenachádza vyjadrenie samotnej správkyne konkurznej podstaty, ale iba vyjadrenie zamestnankyne žalovanej, ktorá poukazovala na bližšie nekonkretizované vyjadrenie správkyne konkurznej podstaty.

23. Kasačný súd preto dospel k záveru, že zistenie skutkového stavu prvostupňovým správnym orgánom ako aj žalovanou bolo nedostačujúce na riadne posúdenie veci (§ 191 ods. 1 písm. e/ SSP) a preto kasačnú sťažnosť žalovanej ako nedôvodnú zamietol.

24. V ďalšom konaní sa žalovaná vysporiada so zmenou právnej úpravy zákonom č. 355/1999 Z.z. a pred novým rozhodnutím vo veci vykoná potrebné dokazovanie v zmysle vyššie naznačeného. Žalobca môže v správnom konaní navrhnúť aj vykonanie ďalších dôkazov, pričom žalovaná je povinná vykonať aj iné dôkazy, ktoré účastníci nenavrhli, ak sú potrebné k zisteniu a objasneniu skutočného stavu veci (§ 196 ods. 6 zákona o sociálnom poistení).

25. O náhrade trov kasačného konania rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky tak, že úspešný žalobca má právo na náhradu dôvodne vynaložených trov kasačného konania v celom rozsahu v zmysle § 467 ods. 1 SSP v spojení s § 167 ods. 1 SSP. O výške trov kasačného konania rozhodne podľa § 175 ods. 2 SSP krajský súd po právoplatnosti tohto rozsudku samostatným uznesením.

26. Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.